

“Türkiye, tarihten beri sığınılan bir ülke olmuş, **mazlum ve mağdur insanlara hep kucak açmıştır**”

Röportaj: idarecinn Sesi

idarecinn Sesi: Sayın Valim, Ülkemize Suriye ve Irak’tan gelen mültecilerle ilgili mevcut durumu bir tanımlar mısınız? Ülkemizde kaç tane kamp var, toplam Türkiye’ye sığınan Suriyeli misafir sayısı nedir?

V.DALMAZ: Türkiye, tarihten beri sığınılan bir ülke olmuş gerçekten. En zor koşullarda dahi ülkemiz mazlum ve mağdur insanlara hep kucak açmış. Başlangıçta kamp adedi sınırlıydı, sadece Hatay tarafında kamp vardı. Önce toplu barınma merkezlerinde, arkasından da çadır kentlerde gelen misafirlerimizi

“Suriyeli mültecilerler ve sınırımızda meydana gelen hadiselerle ilgili gerçekten mülki idarenin büyük bir fedakârlığı, destan yazılacak kahramanlıkları söz konusudur. Bunu da övünerek söyleyebiliriz.”

barındırdık. Daha sonra Kilis Öncüpınar’da ki Hac Konaklama Merkezinin konteynır kente çevrilmesiyle orası düzenli barınma merkezi olarak kullanılmaya başlandı. Arkasından Gaziantep-İslâhiye daha sonra işte Altınöz, Yayladağı, buralarda Tekel’in depolarından bozma yerlerle Yatılı Bölge Okulları ve ardından ayrı yeni çadır kent merkezi gibi buralarla başlayan bir süreç var. Şu anda 22 adet kamp merkezi 10 ili-

mizde 22 adet kamp merkezi var. Bunlardan 5-6'sı konteynir kent, diğerleri çadır kent. Toplam 22 adet kampımızda 220 bin civarında nüfus barınıyor.

Türkiye'ye gelen Suriyeli sayısının şu anda 1,5 milyonu geçtiğini biliyoruz. Bu sayının 220 bini kamplarda ve bunun haricinde, şehirlerde kalanların sayısını kesin olarak söyleyemiyoruz. Bunlarla ilgili Türkiye'nin, bir an evvel, başta kayıt prosedürü olmak üzere, bunların biyometrik kayıt ve parmak izi sistemiyle kayıtlarının düzgün şekilde yapılması gerekmektedir. Bunların nereden geldiği nereden geldiği, ne durumda olduğu ve nereye gittiğine ilişkin keyfiyetin bilinmesi lazım. Bununla ilgili sistem kurulması lazım. Bildiğiniz gibi Yabancılar Kanunu'na ilişkin uygulama yönetmeliği geçtiğimiz günlerde Bakanlar Kurulu tarafından yayınlandı. Buna ilişkin hükümlerin bir an evvel yerine getirilmesi gerekiyor.

idarecinn Sesi: Kampların kurulmasına, yerinin tespitine kim karar veriyor?

V.DALMAZ: Evet, asıl yetki AFAD ta olmakla birlikte, AFAD bölgedeki mülki idare amirleri, Kızılay ve büyükşehir veya diğer belediyelerle temas kurarak nerede boş arazi var, problemsiz, suyu olan, elektriği getirilebilecek, altyapısı rahat olabilecek mekân varsa araştırılarak bu şekilde kamp yerleri kararlaştırılıyor. AFAD daha sonra kendi teknik ekibiyle veya bölgedeki valiliklere yetki vermek sureti ile yerleri belirliyor. Çok aktörlü bir yapı olduğunu söyleyebiliriz. Ancak koordinasyonu ve bütçeyi AFAD sağlıyor.

idarecinn Sesi: Mülki idarenin pozisyonu nedir, hangi aşamada devreye giriyor mülki idare amirleri?

V.DALMAZ: Mülki idare, gelen ödeneklerin yerinde harcanmasını, yapılan işlerin yürütümü ve denetimini yapıyor. Daha çok kampların idaresi, harcamaları valilikler üzerinden yapılıyor. Sınırlarımıza gelen ani kitlesel akımlar, ilk etapta genel kurallar çerçevesinde, alanda bulunan bizim arkadaşlarımızın, idarecilerimizin ani refleksleriyle, ani çözüm yollarıyla, el yordamıyla

“Şu anda da ben biliyorum ki, AFAD’la bu organizasyon yürütülse de yük mülki idarenin üstündedir. Bunu özellikle vurgulamak isterim.”

la karşılanmış ve şu anda bile kısmi mevzuat yani o kamplarla ilgili, kampların dışıyla ilgili konular biraz arkadan gelse de biz geleneksel Türk idare yapısı anlamında konuyu başkasının görevi veya şunun görevi demeden, “Bizim görevimiz bu” diye ele alarak arkadaşlarımız yurdun her bir yanında, her bir köşesinde bu sıkıntının olduğu her bölgede görevi bizatihi kendileri yürütmüşlerdir. Şu anda da ben biliyorum ki, AFAD’la bu organizasyon yürütülse de yük mülki idarenin üstündedir. Bunu özellikle vurgulamak isterim. Kamp idaresinin esas yükümlülüğü, oradaki makamımız ile duruma göre Valilik tarafından görevlendirilen bir vali yardımcısı tarafından sürdürülmektedir.

idarecinn Sesi: Koordinatör Vali olarak konumunuz hakkında bilgi verebilir misiniz?

V.DALMAZ: Evet, Koordinatör valilik ile ilgili genelge 2012'nin Eylül ayında Sayın Başbakanımızın imzasıyla çıktı ve biz görevlendirildik. Kamplarda ve kamp dışında yaşayan Suriyelilerin sorunlarına çözüm bulunması ve Suriye'ye sınırın sıfır noktasında bulunan Suriyelilere, yapılan insani yardımların koordinasyonu anlamında görev ifa ediyoruz. Gerçi her ilimizde valilerimiz, kaymakamlarımız bu işle genel görevli olmakla birlikte işlerin bir bütün olarak ele alınması, iller arasında koordinenin sağlanması anlamında görev ifa ediyoruz.

Başbakanlık genelgesiyle kimler arasında nasıl koordine yapılacağı ifade edilmiş. Bu genelge çerçevesinde bölgede herhangi bir astlık, üstlük ilişkisi olmadan, herhangi bir bütçe olmadan eleman, imkân ve destek noktasında ihtiyaç olan yerlerdeki arkadaşlarımıza, bölgedeki kaymakamlarımızla, valilerimizle konuyu görüşerek bu çerçevede bir koordinasyon yapmaya çalışıyoruz.

idarecinn Sesi: Yani siz aynı zamanda hem kamplardaki Suriyelilerin hem de kampın dışındaki Suriyelilerin problemlerinin koordinasyonu ile ilgileniyorsunuz.

V.DALMAZ: Kamplarda yaşayan Suriyeliler; onların eğitim, sağlık, barınma, güvenlik ile ilgili konular, ikametleri ve bunlarla ilgili genel gidişat nedir, nerede aksaklık var. Nerede mükemmel uygulama var, nerede ne yapılması gerekiyorsa bunlarla ilgili çeşitli zamanlarda ilgili komisyonlara, kurullara katılarak önerileri getirmek ve buralarda alanda gördüğümüz bazı hususları yukarıya intikal ettirmek benim gö-

revim. Düzenli olarak 15 günde bir Suriyelilerle ilgili Başbakan Yardımcımızın başkanlığındaki toplantıda daha önce not ettiğimiz konular görüşülüyor, karara bağlanıyor ve alana uygulama için gönderiliyor. Bu toplantının sekretaryası AFAD tarafından yapılıyor, Başbakan Yardımcılığının başkanlığında oluyor. Sayın Başbakan Yardımcımız Beşir Atalay Bey daha önceki konumdaydı, şimdi de Sayın Numan Kurtulmuş başkanlığında Genelkurmaydan, Kara Kuvvetlerinden, Gümrük, İçişleri, Dışişleri, Millî Eğitim, Sağlık Bakanlıklarının temsilcileri, AFAD, Kızılay, Milli İstihbarat Teşkilatı olarak koordinasyon toplantısı yapılıyor ve kararlar alınıyor.

idarecinn Sesi: Sayın Valim, kamplara yerleştirme kararını kim veriyor? Yöneticileri kimlerden oluşuyor? Bir kurul mu yönetiyor? Buna bir açıklık getirebilir misiniz?

V.DALMAZ: Buradaki koordine AFAD'a ait, çünkü bütçe de oradan karşılanıyor. AFAD'ın değişik yerlerdeki kamplara kendi personeli görevlendiriyor. Kamp müdürü olarak AFAD görevlendirmeleri yapıyor. Ama normalde kaymakamlarımız yerelde kurulan komisyonun başında. Tabii, ilçede ise mesela bununla ilgili Millî Eğitimden, Maliyeden, Müftülükten oluşan bir komisyon var. Komisyon Başkanı Kaymakam veya Vali Yardımcısıdır. Bu komisyonlar marifetiyle o kamplar yönetiliyor. Tabii, mülki idare yine başta burada, esas sorumluluğu üstlenen birim. Zaten şu anda bu çadır kent ve kamplarla ilgili yürütülen işlerle ilgili uygulanan yönerge de bu İçişleri Bakanlığının yönergesidir.

idarecinn Sesi: Sınırlardan geçişler düzenli kontrol edilerek kamplara yönlendirmeler sağlıklı yapılabilir mi?

V.DALMAZ: Sınırdan her zaman bunları kontrol etmeniz mümkün değil. Birincisi, illegal geçişler var; ikincisi, normal de geçse, ihtiyacı da olsa kamplara gitmeyip şehir merkezlerinde değişik yerlerde yayılan bir nüfus var. Bu nüfus bence en fazla bizim üzerinde durmamız ve en fazla sıkıntı çekeceğimiz nüfus. Derhal bunların kaydının yapılması ve bunlarla ilgili ikamet, barınma, eğitim, sağlık ve sosyal uyumla ilgili çalışmaların yürütülmesi lazım. Aksi takdirde Türkiye kendi içinde, kendi insanıyla Suriye'den gelen misafirler arasındaki hiç olmaması gereken bazı tartışmalara ve sıkıntılara girebiliyor. Bunun da tedbirlerinin alınması gerektiğini özellikle ifade ediyorum.

idarecinn Sesi: Sayın Valim, zaman zaman sınırımızda oluşan kitlesel yığılmalar karşısında ne gibi önlemler alınıyor?

V.DALMAZ: Öbür tarafta bombalama devam ettiği sürece, sınırdan insanlar can havliyle Türkiye'ye gelmeye devam edecekler. Ama şunu da biliyoruz ki, zaman zaman sınırla ilgili tedbirler gözden geçiriliyor fakat etten duvar da örseniz maalesef bu en modern ülkelerde bile bu sınırdan illegal geçişler olabiliyor. Önemli olan bizim geçişten sonra veya geçmeden önceki pozisyonu iyi değerlendirmek ve oralarla ilgili bazı alınabilecek önlemleri de zamanında almak olmalı.

Diğer taraftan, affedersiniz bir bataklık var ve hep problem üretiyor ve o problemi sizin üzerinize salıyor. Siz de problemlerle savaşmak zorundasınız. Nereye kadar, nasıl savaşıacaksınız? Bence önemli olan, sınırın diğer tarafındaki gidişatla ilgili ki bu artık uluslararası politikayı ilgilendiriyor, sizin ülkenizin diğer taraftaki olan biten hadiselerle il-

gili genel politikanızı ilgilendiriyor. Bir taraftan bunların yürütülmesi, orada akan kanın durdurulması, oradaki zulmün son bulması için uluslararası alanda gerekli girişimlerin yürütülmesi gerekiyor. Değilse insanlar, işte Kobani’de Ayn el-Arap gördünüz ki başka bölgelerde mağdur olan insanlar sınıra geliyorlar, sınırda yine güvenli bölge olarak görüp burada kalmaya devam ediyorlar. Şu anda bizim bu anlamda Suriye tarafında yani sınırımızın hemen dibinde Suriye tarafında irili ufaklı 150’den fazla kamp var ve bu kamplarda yaşayan Suriyeli sayısı 250 bin. Bu 250 bin nüfus da bizim tarafımızdan veya uluslararası NGO’ların bizim üzerimizden yaptığı yardımlarla ayakta kalmaktadır.

Bu yapılan öyle tam bir idare değil. Ama bizimkinin defakto bir uygulama olduğunu söyleyebiliriz. Bunlarla ilgili zaman zaman çeşitli altyapı imkânları, çadır kent kurulması ve onların idaresi, orada kendi

aralarında bir komisyon kurulması, NGO’larla ilgili buradaki hizmetlerin yürütülmesi konusunda koordine herhangi bir mevzuata bağlı kalmadan defakto olarak yürütülmeye çalışılıyor. İyi ki bunlar yapıldı, yapılmıyaydı şu anda 250 bin nüfus da artı olarak yine bizim içimizde olacaktı ve problem olmaya devam edeceklerdi. Aslında bizim önerdiğimiz ki Sayın Cumhurbaşkanımızın da şimdi ifade ettiği, güvenli bölgeler oluşturulması, sınırın diğer tarafında güvenli bölgelerin oluşturulması. Türkiye’ye alınmadan önce bunlar oralarda tutulmalı, ihtiyaçları giderilmeliydi.

Ama Kobani meselesinde ilk gün 70 bin, ikinci gün 60 bin olan mülteci akınıyla karşılaştık maalesef sınırlara insanlar geldiler, yüklendiler. Orada sınırdaki görevliler duruma hâkim olamadı ve biz bunların hepsini içeri almak zorunda kaldık. Ki, gerçekten devletimiz büyük bir devlet ve oradaki zulmün doruğa çıkmasını bir bakıma böyle önlemiş oldu ve bu insanlarla ilgili şimdi Allah’a şükür Şanlıurfa’da Valiliğimizin bütün personeli, vali yardımcılarımız, kaymakamlarımız, oradaki diğer kamu görevlileri hepsi seferber oldular, halk seferber oldu, NGO’lar veya hayır kurumları seferber oldu ve onlara böyle büyük bir

göç dalgasını en güzel şekilde idare edebilecek bir konuma geldiler. Türkiye’nin bu eskiden beri olan bir geleneğidir ve bir başarıdır.

idarecin Sesi: Suriyeli sığınmacılara yönelik yardım organizasyonları nasıl yürütülüyor, uluslararası veya ulusal düzeyde yardım yürüten kuruluşlarla ilgili koordinasyon, bunların çadır kent veya konteynır kent yönetimleriyle yaşamış oldukları sorunlar var mı? Bu konuda neler söylemek istersiniz?

V.DALMAZ: Şimdi, yurt dışındaki yardım işleri genelde uluslararası

NGO’lar var. Bizim yine Yurt dışından müslümanların bu, Türkler olabilir, diğer Araplar olabilir- onların alandaki durumu bilerek oradaki hayır kurumları, hayırseverler de bir araya gelerek oluşturdukları yardım konvoyları var. Bunların Türkiye’ye gelişi, sınırdan geçişleri, bununla ilgili biz koordineyi ilgili sınır birimlerimizle, sınır kapılarıyla beraber ve çıkacağı transit kapıyla beraber bildirerek bazen yazışmalarla bazen gümrük kapılarında kendi çabalarıyla bu şekilde bir yardımın gelişini sağlıyoruz ve öbür taraftan nereye gidecekse oraya deklere etmek kaydıyla onları oralara gönderiyoruz. Ambülâns geliyor, am-

bülânsların içerisinde bazen gıda maddeleri, ilaçlar, yine hastalara lazım olan hasta sedyeleri, bisikletler veya işte hasta arabaları, bunlar gelebiliyor.

Şimdi, bazı insani yardım organizasyonu yapan şirketler veya NGO’lar Türkiye’den aldıkları insani yardımları çıkarırken bunlar ihracat olarak

alıyorlar, ticari emtia olarak alıyorlar ve buradan KDV falan ödemiyorlar bu noktada. Eğer yardım olarak alacaklarsa fatura almaları lazım, çünkü kapıya fatura ibraz edecekler. Dolayısıyla çoğu Batılı NGO’lar, yabancı NGO’lar özellikle Amerika’nın, İngiltere’nin ve diğer NGO’lar sınırda sadece ticari emtia olarak gidiyor bunlar, Suriye’ye yardım. Mesela, Arabistan Hükümetinin yardımları var, o şekilde geliyor ve şimdi, en son bu Mercy Corps bu insani yardımlarda yani Kızılay eliyle de götürülenlerde KDV muafiyetini aldılar. Dolayısıyla öyle bir şeyi aştılar. Mükerrer KDV alın-

masını eşitlememiz lazım ve insani yardımları vergisiz hâle getirmemiz lazım. Bu nokta bizde ulusal veya uluslararası yardımların sınırdan öbür tarafa geçerken bunların kaydının yapılmasında maalesef bu ticari olarak gidenleri biz insani yardım anlamında kaydetmedik, onları bilmiyoruz. Hâlbuki bunların çoğu da insani yardımdır. Miktar olarak biz sadece Kızılay eliyle öbür tarafa intikal edenleri insani yardım olarak miktar içerisinde görüyoruz. Böyle bir sıkıntı vardı.

Benim burada belirtmem gereken şey şu: Şimdi, sınırımızın öte tarafında her ne kadar emin bildiğiniz insanlar eliyle bu yardımlar gönderiliyor desek de, maalesef ilk zamanlarda, hele hele işte un gönderirken, gıda maddeleri gönderirken bunlar Kızılay tarafından sınırın öbür tarafındaki insanlara teslim edildi. Fakat bunlar iyi bir tespit yapılamadığı sürece giden yardımların bir kısmı ya satıldı ya birileri tarafından gasp edildi ya rejimin eline geçti. Özellikle bunlar şekerde oldu, şeker ihraç fiyatıyla gönderiliyor ama Türkiye'deki fiyat yüksek olduğu için tekrar Türkiye'ye kaçak yoldan şekerin gelişi olmaya başla-

dı. Tabii bu tür mekanizmaları da iyi gözden geçirmek gerekiyor.

Biz, açıkçası yabancı NGO'lar da olsa yerli NGO'lar da olsa, giden yardım nereye gidiyor, nihai ihtiyaç noktasına ulaşıyor mu ulaşmıyor mu, kimler tarafından ulaştırılıyor ve ulaştığına dair elde belgenin geri dönüşü var mı, bu sistemi kurmamız lazımdı. Bunu belki Kızılay olarak yapmamız gerekiyordu.

Maalesef öbür tarafta bu yardımların takibiyle ilgili hiçbir mekanizma yok. Hâlbuki Birleşmiş Milletlerin kuruluşları da olsa, uluslararası NGO'lar da olsa Türkiye üzerinden organize edilen, koordine edilen bir yardımın Suriye ayağında da oradaki partnerler tarafından veya bulunacak yani denetim mekanizmalarınca bence alanda hangi güvenli yoldan, hangi ihtiyaç bölgesine veya tespit edilen ihtiyaç bölgesine nasıl, ne şekilde gittiğinin bir tevsik edilmesi ve geriye dönüşün sağlanması lazım. Bu olmadığı sürece, geçmişte yaşadığımız bir sürü dezavantajları şimdiye kadar yaşamaya devam ederiz, bundan sonra da yaşarız.

Eğer yabancı NGO'lar Türkiye üzerinden bir yardım operasyonu yapıyorlarsa behemehâl bu adı vakıf da olsa, dernek de olsa, NGO da olsa, kâr amacı gütmeyen bu tür kuruluşlar da olsa Türkiye'de kaydı olmalı ve bu kayıt çerçevesinde verilen izinle bu yardım faaliyetlerine devam etmelidir. Ama biz de bu NGO'ların amacı doğrultusunda herhangi bir başka ajanda olmadan, amacı doğrultusunda hizmet edip etmediğinin de iyi bir sistemle denetlenmesi lazım. Maalesef bunu denetleyecek bir sistemimiz de yok bizim illerde. Hatta bu illerdeki dernekler müdürlüğümüz hangi dernek ne amaçla, nasıl hizmet ediyor bunun kontrol mekanizması da yok. Yani birazcık uzmanlık gerektiren bir şey aynı zamanda ve uluslararasıdaki bazı gelişmeleri de iyi takip etmek gerekiyor.

idarecinn Sesi: Sayın Valim, bu çadır kentlerdeki yardımlar nasıl yapılıyor?

V.DALMAZ: Türkiye'den olan bazı hayır kurumları, özellikle çadır kentlere yöneldiler ama çadır kentin çok fazla bir yardıma ihtiyacı yok. Biz daha çok Suriye tarafındaki muhtaç

olanlara, sınırın hemen sıfır noktasında oluşturulan kamplar var, bizim hemen sınırın yan tarafında güvenlikli olarak sınırımızın yakınındaki bölgelerde oluşturduğumuz defakto uygulamalar ve kamplar var. Bunların irili ufaklı olan sayıları 100'ü geçti ve kalan insan sayısı da, şu anda bizim çadır kentlerimizdeki sayının daha fazlası, bildiğim kadarıyla yaklaşık 250 bin bir nüfus oralarda şu anda köyünü, kentini, bölgesini terk ederek oralarda yaşamaya devam ediyor ve Türkiye'den giden yardımlarla veya diğer uluslararası NGO'ların yardımlarıyla ve Türkiye'nin de desteğiyle bu kamplardaki hizmetler yürütülüyor.

idarecinn Sesi: Türkiye'ye sığınan Suriyeli misafir eğitim çağında-ki çocuklara yönelik Kamplarda okullarımız var mı?

V.DALMAZ: Var. Kamplardaki eğitim ve diğer hizmetlerle ilgili, eğitim olsun, sağlık olsun, diğer boş zamanları değerlendirme, örgün eğitim, yaygın eğitim, bu konularda hiçbir sıkıntımız yok. Bizim esas problemimiz, esas sıkıntımız, kamp dışı yerleşim yerlerinde, değişik yerlerde karakterini, durumunu ve gerçek sayısını bilmediğiniz bir nüfusun bize getireceği sıkıntılar. Bununla ilgili uğraşmamız lazım.

Millî Eğitim Bakanlığı bir genelge hazırladı, Suriyelilere hangi yolla nasıl eğitim verilebilir. Şu anda işte 1,5 milyon Suriyeli şehir merkezlerimizde var, bunların üçte 1'inin öğrenci olduğunu düşünürseniz yani 400-500 bin civarındaki bir nüfusun eğitimiyle ilgili biz açıkçası, bunların belki 200 bininin ancak eğitimini karşılayabiliyoruz.

idarecinn Sesi: Kent merkezlerinde yaşayan Suriyelilerin çalışma koşulları ile ilgili olarak neler söyleyebilirsiniz?

V.DALMAZ: Türkiye'ye sığınan Suriyeli misafir uygulanacak statünün ne olması gerektiğinin belirlenmesi için öncelikle bizim statümüzün belirli olması lazım ki gelen insanlar eğitimlerini nasıl yapacaklar, sağlık giderlerini nasıl karşılayacaklar ve çalışma koşulları, bunlar çok önemli. Şimdi alanda bir sürü insan var, bunlar illegal olarak çalışıyor ve bazen de çalışmaya da mecburlar bunlar. "Yasak, çalışmayın" dediğiniz zaman bunun getireceği başka sıkıntıları da göğüslemeniz lazım. Bazen kaçak da olsa çalışması, sizin sosyal anlamdaki çatışmaları önleme açısından da gerekli olduğunu düşünüyorum. Ama biz, açıkçası kendi işsizimizi mağdur etmeden, istihdam alanlarında bunları iyi bir şekilde koordine ederek, belki sınırlı bir çalışmaya izin verilebilir. Onların şekil ve şartları Çalışma Bakanlığı tarafından belirlenebilir. Türkiye'de biliyorsunuz bir taraftan işsizlik var, bir taraftan istihdam açığı da var. Yani bunları dikkate alarak bir düzenleme yaparsak buradaki bazı sosyal sıkıntıların önüne geçmiş oluruz.

Ben Gaziantep'i biliyorum, burada kalan insanların çoğu da çalışıyor şu an. Çalışmasa zaten ya biz yardım etmek zorunda kalacağız veya hut da sıkıntılar içerisine girecekler bunlar. Kaçak da olsa çalışıyorlar. Biz çalışmayı yasal statüye bağlayarak kaçak çalıştırmanın önüne de geçmiş olacağız. İkincisi, işçi, emek sömürsünün önüne geçilmiş olacak. Üçüncüsü de, kendi işçinin emeğinin zayıf edilmesinin önüne geçilmiş olacak. Böyle bir şeyi biz zaruri görüyoruz. İlgili yerlere gerekli önerileri götürüyoruz. İnşallah o çalışmalar bir an evvel tamamlanır ve bu insanlara bir statü verilmiş olur.

Eğitim konusu, sağlık konusu, istihdam... Bunları aslında Türkiye'de yürütecek şu anda bir birim yok. Göç İdaresi yeni teşkilatlanıyor... Göç İdaresi sadece bunların kayıtlarıyla ilgili, eğitimi herhalde Göç İdaresinin yapacağı yok. Eğitim, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından prosedüre bağlanmalı ve bu sistem bir an evvel çözülmeli. Ki bizim Koordinasyon Kurulunda bunlar konuşuluyor.

idarecinn Sesi: Yetimlerle ilgili bir sayı var mı, bunlarla ilgili neler yapılıyor?

V.DALMAZ: Tam bir tespit yok ama bu konuda çalışan epey Yetimleri Koruma Derneği var, onlar hatta burada bir konferans da düzenlemişlerdi ve o konferans sonrasında zaten ben bu kanaate varmıştım.

Şimdi, bizim en yumuşak karnımız, en şefkat konumuzun artık yerlerine inen konu, yetimler konusudur. Yetimler deyince bizde akan sular durur, ama yetimler konusunda suiistimal de maalesef çok fazla olabiliyor. Yetime nasıl biz kesemizi açıyor ve yardım konusunda çok cömertçe davranıyorsak, bunu suiistimal edenler de maalesef bundan çok fazla yararlanıyor. Buna özellikle dikkat etmek gerekiyor. Türkiye'de devletin kontrolü dışında başka yerde yetim olmamalı veya yetimler varsa da o sivil toplum örgütlerini devlet yönlendirmeli ve bunlara belli çerçevede denetlenebilir bir görev yapmalarını sağlamalı. Bu nokta, henüz daha maalesef devlet kademesinde böyle bir hizmet verilmedi.

Henüz daha, AFAD belki yetişkinler için, aileler için böyle kamplar yaparken bir taraftan da yetim çocuklar ve yetim sahibi ailelerle ilgilidir. Bazen anneleri var, bazen babaları

var, bununla ilgili bir mekanizma oluşturmak zorunluluğu vardır. İçinde eğitimin verildiği, sağlık ve rehabilitasyon verildiği, diğer kendi el ürünlerini değerlendirebilecekleri, sportif faaliyetlerin olduğu bir mekanizma içerisinde bir yetimler yurdunun birkaç yerde belki olmasına önayak olmak lazım.

Dediğim gibi, alanı biz boş bırakır ve bu tür politikaları ihtiyaca binaen eğitimden, sağlıktan, barınmadan, sosyal anlamdaki işte aileyle ilgili, uyumla ilgili politikalardan ihtiyaç olanı uygulamazsak biz kendi içimizde bu kadar nüfusa beraber problemi yaşamaya başlarız. Bunu önlemenin yolu da, bence baştan sağlam temellerle bunlara eğilmek lazım. O zaman bu nüfus bizim dezavantajımız olma yerine, avantajımız olmaya başlar. Biz belki bu nüfusa beraber onun bereketini, onun bize getireceği bazı güzellikleri de yaşayabiliriz.

idarecinn Sesi: Bir diğer mevzu, gene Suriye'den gelip de bu kent merkezlerinde yaşayan Suriyelilere vatandaşlara sunulan bazı hizmetlerde aslında belediyelerin de birtakım faaliyetler yaptığını görüyoruz. Bunlar koordine faaliyetler midir, organize faaliyetler midir?

V.DALMAZ: Açıkçası burada her ilin kendine göre geliştirdiği bazı tarzlar var. Bazı yerde belediye hiç ilgilenmiyor, bazı yerde işin içerisinde iyi ilgileniyor, bazıları fazlasıyla ilgileniyor. Bu sefer de fazla ilgi daha çok oraya ilgiyi getiriyor, oraya fazla gelişi getiriyor. Bu sefer de bütün problemlerle uğraşmak zorunda kalıyorsunuz. Biz alanda hepsini yaşadık açıkçası. Mesela, Nizip ilçesinde bir kış mevsiminde orada yeni kamp yapılıyordu, biraz o kampa girebilme isteği insanlar sınırın

değişik noktalarından illegal tarzda geldiler, gece yarısı bayağı bunun simsarları da çıkıyor tabii, insanları minibüslere doldurup Nizip'in ortasında bırakıp gidiyor. Ama her bulduğumuz çözüm, arkasından başka çözümsüzlükleri getirdi. Yani çok merhamet ederseniz, bazen marazdan kurtulamıyorsunuz açıkçası. Aynı şey burada da oldu. Mesela Şahinbey Belediyemiz bu anlamda halkıyla, vatandaşıyla gelen insanlara yardımcı oldu. Fakat iki gün sonra bu nüfus etrafı rahatsız etmeye başladı.

idarecinn Sesi: Bu anlamda göç politikası da bu şekilde mi Sayın Valim? Yani daha önceden belirlenmiş bir iskân, yerleşme politikamız yok mu?

V.DALMAZ: Şimdiye kadar her yönüyle planlanmış bir iskân ve yerleştirme politikamız yok maalesef... AFAD bunu baştan bir afet olarak ele alarak bunu yapıyordu ama şimdi Göç İdaresi bunu alacak, henüz daha göç politikalarıyla ilgili Göç İdaresi toplanmadı. Dolayısıyla önümüzde duran ve bir an evvel almamız gereken planlamalar veya tedbirler içerisinde de bunları görüyoruz.

İki gün sonra Kobani'deki (Ayn el-Arap) olan olaylar, eğer IŞİD Kobani'yi aldıktan sonra bu Kamışlı, Haseke tarafına geçecek olursa 700 bin daha nüfusun oradan gelme ihtimali var ve buna karşı şimdiden bizim A planımızın, B planımızın, C planımızın olması lazım. Ama hiç planınız olmazsa, bu konuda iki ayağınız bir pabuca girerse burada sıkıntı olur.

idarecinn Sesi: Sayın Valim, şimdi, bu kent merkezlerine yerleşen mültecilerin kimlik tespiti sorunundan, araçlarının kaydı soru-

nundan bahsettik ama bu mültecilerin kent merkezlerinde şu anda oluşturduğu bazı sorunlar var. Çünkü bu mevcut kriz durumu devam ederse, gelecek dönemde bizim kent merkezlerini nasıl bir şey bekliyor, güvenlik konusunda, sosyal yaşam konusunda, sosyal yapı konusunda nasıl bir tabloyla karşı karşıya kalabiliriz?

V.DALMAZ: Şimdi, Türkiye gerçekten kendi geleneğinden, geçmişinden gelen bir vasıfla Suriyeli misafirlerine bağrını açtı, ülkesini açtı, evini açtı veya evinin yarısını açtı, onlara bir noktada yardım ediyor. Bu yardımı yaparken eğer iyi bir yardım politikası uygulamazsanız, alınacak tedbirleri zamanında almazsanız iki gün sonra bunlar can sıkımaya başlar ve misafir burada misafirliğini bilmezse, ev sahibi ev sahipliğini bilmezse sıkıntıları biz yaşamaya başlarız. Bunun için de baştan beri takip edilecek yollar var. Öncelikle bir ilde bulunan Suriyelilerin elinizde kaydının olması lazım. Bu nitelikli bir kayıt olacak. Bunlar nereden geldi, hangi kökenden geliyor, hangi davranış kalıplarına sahip, hangi özellikleri var bu insanların, akrabalık bağları nedir, mesleki yapıları nelerdir, alışkanlıkları nelerdir, yeterlilikleri nelerdir, tahsil durumları nedir; bunları bilerek hareket edersek, buna göre politikalar uygularsak biz bu nüfusun sıkıntısını çekmeyiz, belki krizi fırsatlara çevirebilecek, bu zorlukları iki topluma da fayda sağlayacak bir olumlu yöne çevirebiliriz.

Eğer bu olursa, ülkemizin istihdama ihtiyaç duyduğu çok alanlar var, düzenli bir iskân politikasıyla, yönlendirmeye, çalışma politikasıyla bunlar bu alanlara yönlendirilmeli ve sosyal barış, uyum bir taraftan sağlanmalı. Böyle olursa bu insanlar kendi kendilerine yeterli olacak-

lar entegre olacaklar, gene ne zaman gideceklerse memleketlerine dönmeleri bizim baş arzumuzdur, dönsünler. Ama kusura bakmasın kimse, orada bu ateş devam ettiği sürece buradan kimse gitmez.

Ben bir tane Türkmen arkadaşla sormuştum, dedim ki: “Böyle böyle diyorlar, bunlar geldi buradan gitmeyecekler diyorlar...” O da dedi ki: “Vallahi, orada durum düzelmeden buradan kovsanız da gitmez. Ama orada durum düzeldikten sonra burada bağlasan da kimseyi durduramazsınız.” Ben öyle görüyorum. Gerçekten bayır bucak, bilmem, ondan sonra Lübnan’a yakın yerler cennetten köşeler. Bizim Türkmenlerin çoğunun da yaşadığı yerlerdi onlar. Ama orada huzur olmadıktan sonra insanlar niye dursun? Ve gidecek başka yeri de yok. Nereye gidecek bu insanlar? Benim memleketime, bize gelecekler, akraba görüyor, yani sizin parçanız onlar. Kürdü de Arap’ı da öyle. Yani Arap’ın burada akrabası var, Kürt’ün akrabası var, Türkmen’in akrabası var. Dolayısıyla biz neresinden bakarsak bakalım sığınılan ülke konumundayız ama buna göre de bizim politikalarımızı eğitimden sağlığı, sağlıktan barınmaya, çalışmaya kadar bir dizi alanda yol haritamızı belirlememiz lazım.

Suriyelilerin okulları var buralarda ve gelişigüzel rastgele el yordamıyla bir sistem kuruldu. Peki, Millî Eğitimde hangi sisteme bunlara biz eğileceğiz hangi Bakalorya sistemi uygulanacak, üniversitelerde nasıl okuyacaklar? Bunlar daha yeni yeni belirleniyor ama ne kadar zaman geçti biliyor musunuz, üç yıl geçti ve üç yılda bir kayıp nesil ortaya çıkıyor. Ben hep söyledim, diğer NGO’lar da, uluslararası kuruluşları da bu yöne hep yönlendirdik: Ne olur, gıdadan önce, sağlıktan önce

bu insanların biz eğitimini verelim. Gıdasız kalan mide, karın doyurursanız gider, kaybolur acısı, unutturunuz. Bir yeriniz ağırırsa hapınızı, ilacınızı alırsınız unutursunuz ama eğitimsiz geçen yılların vebalini biz ödeyemeyiz ve bu eksiklik hiçbir zaman unutulmaz. Onun için, burada gelen Suriyelilere en güzel şey, bizim belki kendi örf âdetimizle, kendi ahlaki yapılarımızla beraber müspet ilimleri onlara öğretmemiz, onları en iyi şekilde eğitmemiz geleceğe en büyük yatırım olacaktır diye özellikle ifade ediyorum.

Şimdi, bize düşen Millî Eğitim olarak, bu uluslararası NGO’ları eğitim konusunda bir yol haritası belirleyerek alanda göreve davet etmeleri lazım. Uluslar arası NGO’lar var görev yapmak için çırpınan, gelen Türkiye’ye. Hepsisi “Biz nasıl yardım edebiliriz” diye uğraşıyorlar. Türkiye yol haritasını belirlesin, yabancı NGO’lar eğitime nasıl katkı yapmalı, hangi projenin neresinden tutmalı, sağlıkla ilgili hangi yerde tutmalı, bunların çerçevesini belirlemeli ve bu tür hizmetleri uluslar arası kuruluşlar eliyle yürütmelidir.

idarecinn Sesi: Sayın Valim, bu savaş bittiğinde onlar dönecekler, Bunlar gönüllü elçi olabilirler bizim için çünkü üç yıl geçti. Öyle anlaşıyor ki belirli bir süre daha da geçecek. Bunların Türkçe eğitimi konusunda, yaşları ilerlemiş olanlara gönüllü elçi olmaları konusunda bu tarz programlar uyguluyor musunuz?

V.DALMAZ: Şimdi, kamplarımızda Türkçe eğitim var. Şimdi, Millî Eğitim Bakanlığı özellikle bu ihtiyaçtan dolayı veya bu gereklilikten dolayı yeni Bakanlık genelgesiyle Suriye okullarında da Türkçeyi mecbur koyacak bir mekanizma ortaya konuluyor. Biz de onu istiyoruz. Yani

bunlar geldiği zaman, iki gün sonra Türkiye’ye müzahir bakan, Türkiye’yi iyi bilen, değerlerimizi bilen insanlar olarak bir gönül elçisi gibi öbür taraflarda olsunlar. Bunu da yapmak bizim bakış açımıza bağlı. Ama biz, gerek ülkedeki insanların kabulü noktasında ve gerekse onların bu uyuma alışamamaları noktasında bazı dezavantajları yaşarsak bu süreç bizim tersimize işleyebilir. Onlara yaptığımız bu kadar fedakârlık, bizim artılarımız olacağı yerde eksilerimiz olabilir. Bunun için de ben uyum çalışmaları diyorum, kaynaştırma politikaları; bunların yürütülmesi lazım ki, kültür olarak biz farklı bir kültürden değiliz açıkçası. Oradaki Türkmen benim kardeşim, oradaki Arap benim kardeşim, oradaki Kürt benim kardeşim. Ama benim değerlerimle o rejimin baskısı altında kalarak kendi değerlerinden uzaklaştırılmasının önüne biz burada kendi değerlerimizi katarak yaklaşabilirsek bence en güzel şeyi öyle yapmış olabiliriz ve geleceğe taşıyacağımız en güzel iyi nokta da bu olur. Bunun üzerinde özellikle durmak gerekiyor.

idarecinn Sesi: Sayın Valim, Türkiye’nin bu alandaki başarılı çalışmaları diğer ülkelere model oluyor mu?

V.DALMAZ: Tabii, burada önemli olarak şunu da söyleyebilirim: Suriyeli Türkiye’ye sığınan Suriyeli misafir yapılacak hizmetler noktasında Türkiye en iyisini, en güzelini ve en liyakatli olanını yapıyor. Başka yerlerdeki mülteci kamplarında yürütülen hizmetleri gözeten insanlardan aldığımız bilgilere göre Türkiye’deki sistem gerçekten çok güzel. Hatta biz Türkiye’den başka ülkelere bu anlamda sistem ihraç edebiliyoruz. Mesela, şöyle bir uygulamamız var bizim: Biz, Kızılay, AFAD ve Dünya Bankasındaki gö-

revlilerle beraber bir proje ürettik ve kendi yemeklerini çadır kentlerde de olsa, konteynir kentlerde de olsa kendilerinin yapabileceği bir mekanizmayı ortaya koyduk. Bu mekanizma, işte pratik mutfak dolabı, onlara yangına sebebiyet vermeyecek elektrikli ocak ve mini buzdolabı vererek ve çadır kent ve konteynir kentlerin içinde marketler oluşturarak kendi alışveriş kartlarıyla buralardan ihtiyaçlarını karşılatma yoluna gittik. Verdiğimiz Alışveriş kartları ile alışverişlerini yapıp, istediklerini alıp kendi çadırlarında yemeklerini kendileri pişirebiliyorlar. Bu bize çok büyük avantajlar sağladı. Birinci avantajı suydurdu: Önceki sistemde israf çok fazla idi. İnsanlar memnun oluyordu, yemekler dökülüyordu, ekme israfı çok fazlaydı. Bu sistemle aldıkları gıdaların paralarını kendileri, verdiğimiz karttan ödedikleri için, israfın önüne geçilmiş oldu.

Bütün kamplar bu şekilde oldu ve Dünya Gıda Programı daha önceki hazır yemek sisteminde böyle bir yardım programını uygulayamıyorlardı. Zira bütün gıdayı biz veriyorduk. Dünya Gıda Programı gıda desteği sağlayacak ama sizin hazır yemek sisteminiz var. Dolayısıyla Gıda Programı için de iyi oldu. Bu sistemle yaklaşık 220 bin kişinin ihtiyacı karşılanıyor. Bu şekilde günlük 1Trilyon liradan fazla bir tasarruf sağlanmış oldu. Bu, başta Kızılay, AFAD ve Dünya Gıda Programı ile birlikte geliştirdiğimiz proje ile oldu ve koordinatör valiliğinde bu organize en büyük payı olduğunu ben biliyorum.

Kamplarda yaşayan ve gerçekte de Sıkıntılar içindeki insanlarda stres azaldı ve hastanelere sevklerde de ciddi azalmalar oldu. Kampların ilk kurulduğu zamanlarda özellikle biz başlarda çok sıkıntı çektik. Yemek

kuyruğunda beklerken problem çıkar, yemekleri beğenmezler problem çıkar veya bir başka şekilde o stres, sıkıntı insanların bazen kendi rahatlamalarını sağlayamadığımız zaman bir şekilde problem olarak sizin karşınıza çıkıyordu. Fakat bu programla bunlar önemli ölçüde azaldı. Bunu başka ülkelere de örnek olarak sunduk. Bir model oldu gerçekten.

idarecinn Sesi: Tarihsel perspektiften baktığımızda mülki idare aslında göç, iskân konusunda Osmanlı'dan beri çok ciddi bir birikime sahip. Bu konuda neler söylemek istersiniz?

V.DALMAZ: Tabii, zor anlarda depremeler vardır, sel felaketleri vardır, başka kazalar vardır, göç dalgası var. Biz ani bu tür kitlesel akımlarda veya tabii afetlerde geleneksel idarecilik reaksiyonu bizim idarecilerimiz gerçekten görev biliyor ve fedakârlıkla görevlerini yürütmeye çalışıyorlar. Ama bu belli bir sisteme bağlanmış olarak, ön hazırlık yapılarak, mevzuatı hazırlanmış olarak yapılırsa daha da faydalı olur diye düşünüyorum. Yine de zor koşullarda mülki idare amirleri her birisi bulunduğu mevkide gerçekten destan çıkarıyor. Bugün Körfez depreminde, bugün Van'daki depremde, bugün yine bu mülteci operasyonu kapsamında işte Hatay'da olsun, Gaziantep'te olsun, Ceylanpınar'da olsun veya en son Suriç'ta olsun yürütülen hizmetler gerçekten destansı bir hizmet ve mülki idare amiri arkadaşlarımızın evini, yurdunu, eşini bırakarak oralarda gece gündüz durması ve duruma nezaret etmesinde ben bunu görüyorum ve normal, olağanüstü durumlar değil, olağanüstü durumların haricindeki normal gidişatta da yine her kaymakamımız, her vali

yardımcımız kamplarla ilgili veya dışarıdaki bu tür hizmetlerin yürütülmesiyle ilgili görevinin başındadır ve Allah'a şükür hiçbir sıkıntı olmadan bunları yürütüyorlar.

Benim demek istediğim, böyle fedakârlıkla yürütülen bir mesleğin mensuplarının biraz daha organize olmuş mevzuatla beraber ve alana çabuk nüfuz edebilen, hantallığı bir kenara bırakarak pratik çözümlerle donatılmış bir şekilde alana bakmalarının çok daha yerinde ve çok daha bize iyi konumlar getireceğini düşünüyorum. Mesela, bu tabii afetlerde nasıl davranılacak, bir an evvel nasıl hareket edilecek, bunu mevzuat olarak veya uygulama olarak ortaya koymamız gerekiyor. Mesela, iki yıldır biz parmak izi ve Biyomedikal verilere dayalı bir kayıt prosedürünü henüz daha ortaya koyamadık açıkçası. Bu neden kaynaklandı? Belki bir ihale prosedüründen kaynaklandı, belki bir başka kurumun kendi hantallığından kaynaklandı. Şimdiye kadar alanda bulduğumuz çözümlerin hepsi el yordamıyla bulunan çözümler. Daha sonra bu çözümleri biz mevzuatla bir sisteme uydurmaya çalışıyoruz. Hâlbuki bu tam tersine olmalı, biz sistemi belirlemeliyiz, el yordamına meydan vermemeliyiz. Hatta bu el yordamını yukarıya anlatmanız bazen zaman alıyor, bazen bir yılı geçen zaman alıyor. Gecikme bize çok pahalıya mal oluyor. Ama Suriye'deki olaylar sebebiyle sınırımızda olan vakalarda hadiselerde gerçekten mülki idarenin büyük bir fedakârlığı, destan yazacak kahramanlıkları söz konusudur. Bunu da övünerek söyleyebiliriz bir mülki idare amiri olarak.

İdarecinin Sesi: Sayın Valim, çok teşekkür ediyoruz.